

Memo

Aan :	de gemeenteraad
Van :	het college van burgemeester en wethouders
Team :	Projecten
Datum :	13 mei 2025
Onderwerp:	Gemeentelijke monumentenlijst
Bijlage memo:	-
N.a.v. toezegging raad d.d	Januari 2023

In de raadsvergadering van januari 2023 heeft Wethouder Zonderland namens het College van B&W toegezegd dat de (in 2011 vastgestelde) gemeentelijke monumentenlijst:

1. opnieuw tegen 'het licht' wordt gehouden, oftewel de lijst wordt in een perspectief geplaatst van wellicht 'veranderende ideeën' over wat monumentaal is en wat niet.
2. De mogelijkheden om objecten op te nemen op voorgenoemde lijst, helder te communiceren naar de inwoners van Weststellingwerf.

Daarbij blijven de criteria, welke in 2011 zijn vastgesteld, ongewijzigd. Er werd gekoerst op 2024.

Naar aanleiding van deze toezegging (242) ontvangt u deze memo.

In 2017 is de Erfgoedverordening opnieuw vast gesteld. Op basis van deze verordening komen objecten met een score van 19 punten of meer in aanmerking als gemeentelijk monument.

De criteria zijn ten opzichte van 2011 ongewijzigd gebleven. Dit was én is wenselijk vanwege rechtsgelijkheid en ook vanuit monumentaal oogpunt.

Daarnaast zijn de ideeën over waardering vanuit de monumentenzorg in professioneel opzicht niet veranderd, alleen het aspect 'burgerparticipatie' (FARO) en wat de leek ervan vindt, kunnen nu meer meespelen.

Er zijn landelijk gemeenten die een lijst baseren op wat de bevolking beschermingswaardig acht.

Dan komt veel meer het verhaal (of gebeurtenissen) achter het pand aan de orde dan bijvoorbeeld de fysieke waarde van het materiaal. Verhalen en gebeurtenissen zijn ook zeer lastig te kwantificeren in 'scores' op een waarderingsformulier, maar kunnen wel een 'meerwaarde' geven aan het pand.

Naast dit aspect zijn er ook andere aspecten:

- Bepaalde panden en objecten kunnen sinds 2011 zodanige (al dan niet vergunde) wijzingen hebben ondergaan, dat de herwaardering op lager aantal punten komt en het geen gemeentelijk monument meer zou kunnen/moeten zijn; dit zou kunnen leiden tot een daling van gemeentelijke monumenten.
- Eerdere inventarisaties bleven qua tijd beperkt tot de MIP-panden (1850-1940). Er is nog geen waardering uitgevoerd met betrekking tot de Wederopbouwperiode. Wel is in 2024 een inventarisatie gedaan in het kader van Post65 (objecten met bouwjaar vanaf 1965);
- Bij de eerdere inventarisaties en waarderings zijn alleen de gemeentelijke monumenten aangewezen en is niets gedaan met de categorie die daar net onder viel (karakteristieke panden). In het kader van de Omgevingswet c.a. zou een herwaardering daarvan ook het nodige kunnen opleveren of daarvoor wellicht een afzonderlijke regeling (of bescherming in het Omgevingsplan) in het leven roepen.
- Mogelijk vergeten panden die niet in de eerdere inventarisaties voor kwamen en/of eigenaren die zelf graag op de lijst willen en een inventarisatie/waardering van hun pand willen.

Ons besluit

Met het oog op het financiële tekort vanaf 2026 en de hoge kosten voor een onderzoek waarin ook de bestaande monumenten worden meegenomen, hebben we besloten een zogenaamde "lite-versie" van dit onderzoek uit te laten voeren, door:

1. Een communicatief traject met de inwoners inzetten over wat zij beschermingswaardig vinden;
2. Op basis van de uitkomst van dit onderzoek 2 offertes aan te vragen om inzicht te krijgen in de kosten en de dekking hiervan te betrekken bij de najaarsnota.

Onze argumenten

Ad. 1a) Een volledige actualisatie van de gemeentelijke monumentenlijst brengt veel kosten met zich mee.

We hebben Steunpunt Monumentenzorg gevraagd een offerte uit te brengen op basis van onderstaande uitgangspunten:

- een herwaardering van bestaande panden en objecten op basis van mogelijke wijzigingen in de afgelopen 14 jaar;
- een inventarisatie en waardering van mogelijk vergeten panden, verzoeken van eigenaren en uitbreiding van de gemeentelijke lijst met panden en objecten uit de Wederopbouwperiode en vanaf 1965. Steunpunt Monumentenzorg heeft aangegeven dat dit vanuit het oogpunt van (integraal) erfgoed (geen 'tijdsgaten' in de monumentenlijst), wenselijk is.
- naast de voorgaande herwaardering, inventarisatie en waardering (uit professioneel oogpunt), een communicatief traject in te zetten met de bevolking over wat zij 'mooi', belangrijk en het behouden waard vinden, zodat bestaande panden op de lijst met verhalen en gebeurtenissen aanvullend zouden kunnen worden gewaardeerd.. Ook zouden panden en objecten die eerst de score van gemeentelijk monument niet haalden (en destijds als karakteristiek zijn beoordeeld) met de aanvullende verhalen c.a. van de eigenaar/bevolking die score nu net wel kunnen halen.
- een uiteindelijke nieuwe monumentenlijst met (redengevende) omschrijvingen waarin ook de verhalen en andere zaken die door de bevolking van belang worden geacht zijn meegenomen.

De kosten voor dit onderzoek bedragen € 64.260,00 excl. btw en ambtelijke inzet (ca. 92 uren).

Ad. 1b) In het kader van burgerparticipatie worden de inwoners gevraagd welke objecten zij graag op de gemeentelijke monumentenlijst zouden willen zien

- Door de inwoners van Weststellingwerf te vragen wat zij beschermingswaardig vinden, komt het verhaal achter een pand aan de orde. Verhalen en gebeurtenissen zijn lastig te kwantificeren in de scores op het waarderingsformulier, maar kunnen wel een 'meerwaarde' geven aan een pand.
- Mogelijk komen er vergeten panden aan het licht, die niet in de eerdere inventarisaties voor kwamen en/of eigenaren die zelf graag op de lijst willen en een inventarisatie/waardering van hun pand willen.
- Panden en objecten uit de Wederopbouwperiode en vanaf 1965 zouden ook meegenomen kunnen worden. Steunpunt Monumentenzorg heeft aangegeven dat dit vanuit het oogpunt van (integraal) erfgoed (geen 'tijdsgaten' in de monumentenlijst), wenselijk is.

Ad. 2a) We verwachten met € 10.000 bovengenoemde aanpak te kunnen uitvoeren.

- Door inwoners suggesties te laten doen voor monumentwaardige panden/objecten, denken we met een beperkt budget tegemoet te kunnen komen aan de wens van de raad. Het is echter lastig om op voorhand in te schatten hoeveel panden en/of objecten vanuit de bevolking worden aangedragen. Daarom wachten we eerst de uitkomst af en vragen

vervolgens een offerte aan bij Steunpunt Monumentenzorg en Hûs en Hiem. Laatstgenoemde heeft de benodigde expertise ook in huis en zou wellicht deze 'extra taak' voor onze gemeente kunnen uitvoeren op basis van een afgesproken uurtarief.

- Mochten er veel panden/objecten worden aangedragen, dan zal er wellicht een selectie gemaakt moeten worden, om de kosten binnen de perken te houden.

Ad. 2b) *In het kader van de bezuinigen ligt er een opdracht om minder onderzoeken uit te laten voeren om kosten te besparen.*

KANTTEKENINGEN

- Er is van géén sprake van indexatie of autonome ontwikkelingen waar we geen invloed op hebben. Ook zijn er géén zwaarwegende argumenten voor aanpassing van beleid, maar door deze "lite-versie" komen we (deels) tegemoet aan de vraag vanuit uw raad om de gemeentelijke monumentenlijst opnieuw tegen het licht te houden.
- Als er veel response op de oproep komt, zal er ook wat mee moeten worden gedaan, omdat met de oproep een bepaalde verwachting wordt gewekt. Mogelijk moet er een hoger budget worden aangevraagd, dan aanvankelijk verwacht.
- Meer gemeentelijke monumenten betekent meer structurele uitgaven wil je acceptatie krijgen van de eigenaren. Door de jaren heen wordt de huidige subsidiepot voor gemeentelijke monumenten geheel benut.
- Voor monumenteneigenaren is het in stand houden van hun monument een wettelijke verplichting. Als de gemeentelijke monumentenlijst wordt uitgebreid, zou dit logischerwijs ook een verhoging van de subsidiepot met zich mee brengen. Echter, in het kader van de ombuigingen loopt de discussie over de korting op monumentensubsidie of helemaal geen subsidie meer verstrekken nog. Zou uw raad hiertoe besluiten, dan zal dit veel weerstand oproepen bij de nieuw aangewezen monumenteneigenaren.

Tot slot

Op dit moment lopen 2 aanwijspcedures:

- *Kerk in Blesdijke*. Dit object kreeg in 2011 een score van 22 punten, maar is om de één of andere reden niet op de gemeentelijke monumentenlijst gekomen. Hier kwamen we achter tijdens het opstellen van de kerkenvisie. Het bestuur van Stichting Karkien Blesdieke vond een monumentenstatus in eerste instantie niet wenselijk, maar op 16 april jl. heeft het bestuur laten weten toch in te stemmen met de procedure om de kerk alsnog op de gemeentelijke monumentenlijst te zetten.
- *9 oude stroompalen (op rij) aan de Weerdijk*. In 2024 zijn de oude stroompalen gerestaureerd. Binnenkort wordt de aanwijspprocedure opgestart met de bedoeling om ook het bijbehorende PEB-huisje aan de Heerenveenseweg erbij op te nemen. Hier is Steunpunt Monumentenzorg overigens erg blij mee, omdat zij vinden dat dit cultuurhistorische waardevolle verschijnsel bewaard moet blijven (er is al zoveel gesloopt).